

Kert

Kúszónövények díszítésnek

A csúf kerítést széppé varázsolják a futtatott növények. A leggazdaságosabban fajok kombinálásával, gyorsan növekvő kúszócserjékből és virágzó egy-nyáriakból lehet létrehozni az alkalmi élő együttést. Más-más fajok ültethetők egymás mellé, mert a kúszónövények élete a másik növény elnyomásáról szól.

A gyorsan növekvő kúszónövényekkel zölddé, virágossá lehet varázsolni a csúf kerítést. Az egy-nyáriaktól nem lehet elvárni, hogy átláthatatlan legyen a zöld fal. Ezek inkább árnyékolnak vagy „felüldíszítenek”. Aki átláthatatlan zöld falat szeretne, inkább az élő kúszókból válasszon. Verandák, a kert intim részei, elpusztult fák, pergolák, otromba garázsok díszítésére számos gyorsan növekvő kúszónövény alkalmas. Megváltozik a kerti lámpa is, ha sikerül növényt futtatni rá, de jól mutatnak még a betonlépcsők is, ha valamilyen növényvel sikerül a széleit burkolni. A kúszónövények új értéket adnak az

ereszelvezetőknek is. Arra azonban vigyázni kell, nehogy a tető alatti ereszbe is bebújjanak! A jól kiválasztott növény virágtengerré változtathatja az önmagukban csúf felületeket.

A legtöbb élő kúszó lombhullató, télen átengedi a fényt. A kúszónövényekkel szemben nem árt az óvatosság, mert néhány elterjedt fajuk - erdei borostyán, lonc, kínai kék-

akác, iszalag, hajnalka, törökbab - mérgező. Az utcán sétálóknak ezért sem ajánlható, hogy tépegessék a zöld kerítések leveleit. A kúszónövények használatát leginkább a kúszás módja határozza meg. Fajra jellemző módszerekkel és eszközökkel kapaszkodnak. Legtöbbjük csavarodva kúszik, vagyis az egész hajtás a leveleket is átréselve a réseken, körbetekeredik a támaszon, kerítésen. Mások segítséget igényelnek, ezért függőleges karókkal, huzalokkal kell támasztékot biztosítani, hogy a magasba jusson, és onnan csüngjenek virágzó hajtásai.

Mások kacsokkal fogódzkodnak, ezeknek rácsos támaszra, tyúkhálóból készült kapaszkodóra van szükségük. A kúszók között kevés olyan van, mint az erdei borostyán, ez ugyanis a légyökerein lévő tapadókorongjaival egyedül is képes sima felületen futni, ahogyan a vadszőlő is. Általában a jó vakolatot nem bántják a kúszónövények, de a sérült falakra nem valók, mert belenőnek a repedésekbe, és jelentős károkat okozhatnak.

Egy olvasónk panaszkodik: társasházukban a garázsor tetején lévő földhordalékba telepítettek vadszőlőt, hogy a csúf tetőt és a ház falát zölddé varázsolják. Az akció sikeres volt, hiszen ha van talaj, fény, s nedvesség, akkor az amúgy igénytelen vadszőlőt semmi nem állíthatja meg. A házban többen attól tartottak, hogy a szőlő bajt is okozhat. Igazuk is van, ha ugyanis elfogy a talaj, akkor a szívós növény

gyökerei elkezdenek föld után kutatni, és ha repedést találnak a több évtizedes garázsor betonfödméjén, akkor kész a baj.

A fás kúszónövények közül elsőként az erdei borostyánt említjük, mely örökzöld, légyökerekkel, akár több emelet magasságba is felkapaszkodik. Fekete bogyója mérgező! A farkasalma lombhullató kúszónövény, csavarodva kapaszkodik akár 10 méterre is. Különleges virágai nyár elején nyílnak. A futórózsa szintén lombhullató, 2-5 méter magasra nő. Az egyszer virágzó május-júniusban, a folyamatosan virágzó júniustól nyílnak. Új hajtásai gyakran tetvesednek. Az iszalag is lombhullató, kacsokkal kapaszkodó cserje, 3-10 méteresre megnőhet. Tápanyagban gazdag, laza, vízáteresztő talajt, párás klímát igényel. Vigyázzunk vele, mert mérgező! A kapaszkodó hortenzia lombhullató, tapadókorongokkal kapaszkodó cserje, 5 méter magasra is megnő. Nyár elején virágzik. A kínai iszalag lombhullató fás kúszónövény, csavarodva kapaszkodó, igénytelen cserje. Tágas kertekbe való, három-négy emelet magasra is megnő. Fehér, illatos virágfürtjeit a nyár végén és ősszel hozza. A kínai kékakác lombhullató, csavarodva kapaszkodó cserje, 10 méter magasra is megnőhet, ideális lugasnövény. Óriásfürtű kékeslila virága tavasz végén nyílik. A növény minden része mérgező! A lonc lombját télen elveszíti. Csavarodva kapaszkodó cserje. Ötméteresre megnő, fehér, sárga vagy piros, illatos virágai a nyáron nyílnak. Öntözve dúsan

virágzik. A loncok bogyója mérgező! A trombitafolyondár léggyökereivel 8-10 méter magasra is felkúszó, erőteljes növekedésű cserje. Nyári virága nagy, tölcséres, narancssárga. A vadszőlő: erőteljes, gyors növekedésű, a kacsok végén lévő tapadókorongokkal kapaszkodik.

Az egyéves kúszónövények legismertebbje a disztők, mely gyorsan növvő, levélkaccsal kapaszkodó növény, akár nyolc méter magasra is felfut. Sárga virágai nyáron és ősszel nyílnak. Feltűnő és változatos terméseit büszkén viseli. A hajnalka szintén gyorsan, csavarodva kúszik, akár három méterre is. Változatos nemzetség, virágai lehetnek egyszínűek és csíkozottak is. Tavasztól késő őszig virágzik. Minden része mérgező! A kerti sarkantyúka

levélnyeivel kapaszkodik, akár kétméteres hajtásokat is hoz. Egész nyáron, a fagyok beálltáig virágzik. A törökbab csavarodva kúszik, gyorsan nő, akár négy méter magasra is. Piros virágai nyáron nyílnak. A bab nyersen mérgező, főzve ehető! A serleg lonc kaccsal kapaszkodó, akár négy méterre is megnő. Lila, harang alakú virágai ősszel nyílnak. A sövényeszulák csavarodva kúszó, háromméteresre megnövő faj. Fehér és rózsaszín virágai nyáron nyílnak.

Gyepjavítási technikák

A gyepet, a smaragdöld pázsitot, a kert „szőnyegét” nem egy esztendőre, hanem legalább tíz évre telepítjük, ezért nagyon gondosan kell a munkát megterveznünk és kiviteleznünk. Előző számunkban bemutattuk, hogy milyen telepítési lehetőségek nyílnak előttünk. Most arra fordítunk hangsúlyt, hogyan őrizhetjük meg gyepünk minőségét, hogyan tarthatjuk karban annak állapotát.

A fűmagos megoldás esetében a telepítéssel megegyező módon lássunk a feljavítási munkákhoz, mely sok esetben akár új telepítést is eredményezhet. Gyepet eleve csak jól előkészített helyre telepítsünk, vonatkozik ez a karbantartásra is. Mélyen ássuk fel a talajt és aprómorzsás szerkezetűvé műveljük el, tápanyaggal lássuk el, rendezzük el a terület felszínét, ott, ahol kifakult a gypszerkezet. Csak ezután fogjunk hozzá a fűmag vetéséhez! Ne egyféle fűfaj magját vessük, hanem fűmagkeveréket, amelyben egyéves és többéves fűfajok, gyengén és erősen bokrosodó, alacsonyan maradó és magasra növvő fűvek egyaránt helyet kaptak. A kereskedelemben

igen sokféle fűmagkeverék kapható, csak azt kell meghatározni, hogy a gyepet milyen célra telepítjük (díszpázsit, játszóhely, sportpálya stb.). Minthogy a fűmag elég drága, ajánlatos pontosan kiszámítani a megvásárolandó mennyiséget. Egy négyzetméter területre 30-35 g fűmagot kell elvetni. Ezzel csak annyira szabad takarékoskodni, hogy a nagyobb gyepfelületek közepére kevesebbet, a jobban igénybe vett szélekre valamivel többet vetünk. A gyep egyenletessége a vetés egyen-

letességétől függ. Ezt elérhetjük a következő módon. Az elvetendő területen négy cövekkel és zsinórral körülhatárolunk egy négyzetméternyi felületet. Ezután pontos mérlegen kimérünk 35 g fűmagkeveréket, és azt egyenletesen elvetjük az etalonként szereplő területen. Így most jól látható, hogy az egész gyepesítendő téren milyen sűrűn kell a fűmagot vetnünk. Ezután nagyon gondosan kell a fűmagot a talajba veregetnünk (gereblyével), lehangerezni vagy lenyomkodni, és beöntözni úgy, hogy a fűmagot a víz ne mossa ki a földből. A jó vetés 8-10 nap múlva kizöldül! A gyeppoltjainak pótlására, kisebb, új gyepfelület készítésére lehetőség nyílik gyepetglázással is. Néhány gyepetglázt biztosan ki lehet emelni a saját kertből is, ha mondjuk új fák, bokrok számára gyepes területen ásunk gödröt. Ilyenkor ne semmisítsük meg a szép gyepkockákat, hanem használjuk fel a foltok, hiányosságok kipótlására. Nagyobb gyepfelület előállítására bizonyára más helyről, ide-

genből kell gyepetglákat hozni. Erre a célra sűrű fűállományú rétet, legelőt válasszunk ki, lehetőleg a kertünk közelében. A gyepetglázandó területet először fel kell ásni és aprólékosan elmunkálni úgy, mintha gyepvetésre készülnénk. A lehetőleg sértetlen 15×30 cm-es, mintegy 10 cm vastag gyepetglázt fektessük az előkészített talajra, szorosan egymás mellé, és kissé magasabban, mint a környező gyepfelület. Ha a talaj nagyon durva, sovány, akkor célszerű a gyepetglák alá 1-2 cm-es tőzegágyat teríteni. A gyepetglákat fakalapáccsal döngöljük meg, a hézagokat töltjük ki jó minőségű kerti földdel, és ha szükségét látjuk, még kevés fűmagot is szórhatunk rá. Ezután alaposan öntözzük meg az új gyepet, és az öntözést száraz időjárás esetén, két-három naponként ismételjük meg. A gyepetglák rövid idő alatt gyökeret vernek új helyükön, néhány hónap múlva teljesen összenőnek egymással és a környező gyepfelülettel.

Virágok a teraszon

A balkonkertészkedéssel, a virágládák, kaspók és edények teleültetésével elkészíteni nem lehet. Aki később ültet, sokat spórolhat, ugyanis ilyenkor hetente csaknem megfelelődik a cserepes palánták ára. Aki a teraszok, ablakpárkányok feldíszítésekor régi edényeibe ültet, vizsgálja át ezeket, mielőtt a növények beléjük kerülnek. A faládák időnként új festést igényelnek. A nedvességtől meglazult szögeket, csavarokat érdemes kicserélni, mert ha már benn van a föld és növény, körülményesebb egy széteső láda reparálása. A műanyag ládák, edények újra használatba vétele előtt ajánlatos a tavalyról megmaradt vízkövet eltávolítani. Jobb, ha ezt a munkát a növények és a föld nélkül a fürdőkádban végzik.

Aki régi virágédényét újra cseréli, vagy most először próbálkozik balkonkertészkedéssel, és tudja, milyen növényt akar ültetni, az edény beszerzésével kezdje. Érdemes az öntözésen is gondolkodni. Egy átlagosnak mondható lakáshoz tartozó terasz és néhány ablak 100-150 növény alkotta közösségének napi kézi öntözési ideje legalább félóra. Ráadásul a mostani melegebb világban a nyaralás, egy-egy hosszabb hétvége idejére külön gondoskodni kell alkalmi locsolókról. Tovább bo-

nyolítja a helyzetet, ha egymástól lényeges eltérő vízigényű növények lakják a párkányt vagy a teraszt. Ezért érdemes szobai vagy teraszra való öntöző automatákról gondoskodni. Ha ezek árát sokallják, vagy így nem tudják megoldani az öntözést, akkor sincs baj, mert az edényeket nagyobb mennyiségű víz befogadására, alkalmassá lehet tenni. A boltokban némi utánjárással találhatók kisebb-nagyobb

vízátárolós edények. Ezek azonban a normál cserepek,

vályúk 2-3-szorosába kerülnek. Lehet háziilagosan víztartályokat is elhelyezni egy-egy nagyobb cserépben. Egy kicsi lyukkal perforált nagy üdítő vagy ásványvízes flaska több napig itatja a cseréplakót. De megoldás lehet a talaj vízmegkötésének javítása. Borsos áron kristályok vásárolhatók, amelyek a vízből tömegük sokszorosát (40-100-szorosát) képesek felvenni, tárolni, majd a növény számára átadni. Ezt a folyamatot számtalanszor megismétlik. Ezért így akár két hetet is kibír a növény, öntözés nélkül. A kristályt egy nyolcad arányban kell összekeverni virágfölddel. Ennél jóval olcsóbb az égetett agyaggolyó, a kókuszrost,

és még sorolhatnánk a sokféle segédanyagot.

A virágtartók választékát tekintve, csak a pénztárca vastagságán múlik, milyen kerüljön a kertbe, erkélyre vagy a lakásba. A növények, ha választhatnának, akkor a kültereken a fából készült láda mellett döntenének. Ezeknél soha nincs gond a pangó vízzel, jó

a hőszigetelés, a tűző napon nem sül meg benne a növény gyökere. Igaz, az öntözés után az erkély alatt álló kaphat a nyakába egy adag vizet. További hátránya, hogy évente, kétfévente át kell festeni. A műanyag vályúk, különösen a tágasak, megfelelő életteret adnak a növényeknek. Az olcsóbbakkal télen vigyázni kell, mert a hidegben eltörhetnek. A balkonokon nemcsak ládába, hanem kas-

pókba, dézsákba, cserepekbe, függőkosarakba, teknőkbe is lehet ültetni. A műanyag olcsó, könnyű és egyszerű a kezelése. Az agyagcserepek súlyosabbak, törékenyek és drágábbak, de korlátozottan légáteresztők. A műanyag edények között vannak belső víztartó résszel felszereltek is. Az égetett cserép hagyományos ültető edény. Ma már drágább, mint a műanyag konkurense. Idővel elveszíti a műanyagokkal szemben

előnyét, ugyanis a kemény öntözővíz miatt eltömődnek pórusai és nem levegőzik. Ettől függetlenül nagyon sok növényfaj igényli, hogy a gyökérzete a műnagnál jobb légáteresztő tulajdonságú agyagcserepbe kerüljön. Ilyenek például a kaktuszok, páfrányok, lándzsarózsák, de a mikulásvirág, a karácsonyi kaktusz és a palackfa is. A nagyobb, nyáron kerti életet élő növények (agávék, pálmák, leanderek) előbb-utóbb fadézsába kerülnek. A nagy növényekhez szükséges tekintélyes

tömөгű földtől a műanyag és cserépedények már szétrepednek. Ezért, ha egy-egy gyökérlabda tömege meghaladja a száz kilót, akkor érdemes dézsára váltani. Nemcsak a föld, hanem a magát jól érző növény gyökerei is képesek szétfeszíteni egy-egy cserepet.

A köedények közé tartozik a már kifejezetten borsos árú terrakotta. Erre vigyázni kell, mert különösen a nem zárható kertekben hamar lába kél. A vas vagy pléh virágvályú, ha nincs rajta védőréteg, általában károsítja a növé-

nyeket. Ezért ilyenekbe nem ajánlható a növény közvetlen beültetése. A balkonláda méretének kiválasztásakor azzal is számolni kell, hogy az egynyáriakból, főként a muskátliból általában elég egy sort ültetni, másféle növényből viszont két-, illetve háromsoros ültetésre is szükség lehet.

A tuja

Ma már szinte nincs tuja vagy boróka nélküli magyar kert. Az igénytelennek tartott növények többségéről azonban hamar kiderül, hogy kényes, ápolásához, gyógyításához pedig jól kell ismerni, és eleve olyan fajtát kell választani a kínálatból, amely elviseli kertünk adottságait. Az örökzöld fenyőfélék, borókák, tuják egyre kedveltebb növények nálunk, azonban vásárlás előtt kevesen gondolnak bele, hogy képesek-e biztosítani tartósan az ilyen növények fejlődéséhez szükséges feltételeket. Ültetés előtt kevesen tájékozódnak a tetszetős növények ápolásáról. Ezek ugyanis a külső környezet apró változásaira is látványosan reagálnak. Lombjukat veszíthetik a szárazságban, vagy ha túlságosan közel került hozzájuk a gyomirtó, illetve a téli só. Tévedés azt hinni, hogy az örökzöldek igénytelenek. Inkább kényesek, rendszeres ápolást igényelnek, egyebek mellett metszést. Ahogy egyre népszerűbbek, mind többen vannak, és kártevők is megjelentek, pusztítják a hajtásokat, a leveleket. Sok olvasónk panaszkodik a pikkelylevelűeknek mondott borókák, hamisciprusok, tuják, valamint a tűlevelűek levélbarnulásáról. A lomb- és ághullatással a tujatulajdonosokra a

drágán vásárolt növényeik mindjárt az első ősszel hozzák a frászt. Nem kell megjedni és a kertészetbe rohanni, reklamálni: az örökzöldek is frissítik föld feletti részeiket. A tuja például két-három héten keresztül vedlik, méghozzá belülről. Ez olyan tünetekkel jár, mintha a növény ki akarna száradni. Minden ősszel kezdődik a tuják levél- és ágacskaváltása. Ilyenkor a belső rész kétéves ágacskái a rajtuk lévő pikkelylevelekkel együtt megbarnulnak, később lehullanak. A legtöbb pikkelylevelű örökzöld levele télire vizet veszít, és ez természetes színváltozással jár. A természetes változások mellett ezek a növények a külső körülmények változására általában levélbarnulással, száradással reagálnak. Nem kell mindjárt betegségre vagy kártevőre gondolni, mert elképzelhető, hogy a néhány éve vásárolt növény gyökerei kinőtték a földlabdát vagy az ültető-gödörbe szórt örökzöldeknek való talajt. Ilyenkor a legegyszerűbb, ha örökzöldnek való tartós hatású műtrágyát vásárolnak, s a használati utasításban megjelölt időben, mennyiségben és módon a földbe juttatják. A száradás ellen - ez a fiatalabb növények betegsége - olcsóbban lehet védekezni: lo-

csolni kell. Az idősebb növények erőteljesebb gyökerei mélyebbre jutva megtalálják a szűk-séges vizet. Főleg tujasorokban, sövényekben fordul elő, hogy egyes növények kilógnak a sorból, társaikat leahagyva fejlődnek. Ezek általában a ház vagy a terasz, esetleg a járda esővízéből kortyolhatnak többet. Velük nincs mit tenni, az egész sort egyforma mennyiségű vízhez kellene juttatni.

Ennél kissé bonyolultabb a helyzet, ha a levél-barnulásért kártevők a felelősek. Felismerésükhöz nagyítóra van szükség. A borókák, tuják, hamisciprusok fő kártevője a tujafűró aranymoly. A szabad szemmel is jól látható, fél centire nőve molelepke a nyár elején, közepén rajzik. A tojásokat a hajtáscsúcshoz közeli pikkelylevelek közé rakják le és a július végén kikelő néhány milliméteres hernyók a hajtások belsejébe vágott aknában késő tavaszig várnak, ekkor előbújnak, bebábozódnak, majd megjelenik az új molynemzedék, és kezdődik minden előlről. Az apró hernyó óriási kárt okoz, mert aknái miatt a hajtásvégek elszáradnak. Ha ezt tapasztalják, akkor elő a nagyítóval. Ha a hajtásvégek felületén lyukakat találnak, szétvágják, és megtalálják az üreget, aknát, és a belső, kirágott, gyakran üvegesen áttetsző falon ürüléksemcséket lelnek, akkor biztosak lehetnek: a tujafűró költözött a kertbe. A legegyszerűbb védekezés a fertőzött vagy fertőzésgyanus részek lenyírása. Egyszerűbb a helyzet, ha sövényről van szó, de a magányos pikkelylevelűek is hálásak, ha május végéig - mielőtt előjönnek a hernyók - megszabadítják őket a kellemetlen vendégektől. Legjobb elégetni. Nem kell sajnálni a levágott ágrészt, kinő újra, és az apró rovarok miatt úgyis elpusztulna. Ha erős a fertőzés, akkor a nyár végéig - amíg nem rágják mélyre magukat a hernyók - permetezni lehet. Az aranymoly mellett többféle pajzstetű is előfordul a pikkelyeseken. Ezek szivogatása következtében a hajtások torzulnak, sárgulnak, súlyosabb esetben elhalnak. A pajzstetvek jelenlétére ragacsos mézharmatból lehet következtetni. Ellenük a pajzs lezárásáig, áprilisig vagy július végén a rajzaskor lehet permetezéssel

védekezni. Gombák is károsítják a pikkelylevelűeket. Ezek általában apróbb, egy-egy levelet elváltató kártétellel indítják a támadást. Legegyszerűbb a fertőzött részek eltávolítása, ám ha szükséges, széles hatású gombaölővel permetezni kell.

A fenyőfélék barnulásától nem kell megijedni, de félni azért érdemes, hiszen az első tüneteknél a laikus még nem tudja megállapítani, hogy egyszerű levélváltásról vagy a biztos kipusztulásról van-e szó. Az amatőröknek nem árt ilyenkor gondoskodni az azonnali tápanyagutánpótlásról és a fokozott öntözésről. Ha azonban a barnulás elhatalmasodik, akkor már nincs menekvés.

Az öntözés elhanyagolása egyébként azért is veszélyes, mert ezek a növények többnyire nagyon nehezen újulnak meg, így felkopaszodásuk vagy egy meghatározó águk elvesztése után már nincs mit tenni, nem alkalmazható a cserjéknél beváló erős visszavágás. Aki nem vigyáz, annak örök torzová válhat a növénye. Ilyen esetben segítséget jelenthet, ha a kopasz tuja tövébe egy fiatalültetnek, s ezek együtt növekednek. Ha a rendszeres öntözésről nem tud gondoskodni, és a későbbi gyökérfejlődéshez sincs elegendő jó föld, akkor inkább más növényt ültessen.

Tradicionális bokorszobrászat

A formára nyírott bokor és sövény hagyományos eleme a vidéki kerteknek Angliában, illetve Franciaországban is. Kastélyparkokban, közterekben nálunk sem ritka, de magánkertben is szép elválasztó elem lehet

sétaút és pázsit között, például egy meghatározott alakzatra nyírt sövény.

A „bokorfodrászat” a XVII. századból származik, az architektonikus kertek korából, ezért még található rá a bokor-

szobrászat. Architektonikusnak, építészeti jellegűnek a francia földön több emléket hagyó, mértani jellegű és a növények közé építményeket is gyakrabban ültető, erősen és láthatóan tervezett kertstílust nevezték szemben azzal, amely szabad utat adott a természetnek. Puszpángból gömb, sövény, tiszafából piramis, boltív - a nyírott cserjék kontrasztot alkotnak a természetes formákkal, így szobor-szerű növénycsoportok keletkeznek még akkor is, ha éppenséggel nem nyírják őket, például spirális, obeliszk, páva vagy más állat alakúra. Ha van elég időnk a

gondozásra, akkor érdemes kialakítanunk különböző sövényformákat, de még csak sövénykerítést is - az utóbbit persze metszést nemigen igénylő cserjékből is telepíthetjük.

A nyírott sövény gondozása a növényfajától függ. A metszéssel a cserjék magasságát, alakját és sűrűségét lehet szabályozni. A gyors növekedésűeket - amilyen például a galagonya, a tűztövis vagy a fagyal - zárt for-

májuk tartására gyakrabban metszeni kell. Másokat elég lehet egyszer, július-augusztusban metszeni, pontosabban kifejlett hajtásaikat megkurtítani, majd másodjára szeptemberben

- ilyen például a puszpáng, a magyal, hamisciprus, a madár-birs, a gyertyán. A tiszafát évente egyszer is elég lehet metszeni, akárcsak a kislevelű borbolyát vagy a babérmeggyet. A tömöttebb növekedésű örökzöld cserjék - mint a puszpáng, a dérbabér vagy a fagyal - ágrendszere sűrű, metszést tulajdonképpen nem is igen kíván, csak az elszáradt ágak eltávolítását, de alakítani persze ezeket is a metszéssel lehet.

Tömöttebb lesz a sövény, ha ültetés után rövidebben erősebben visszavágjuk. Mindenesetre a kívánt magasság elérése után legalább tavasszal, nyár elején,

virágzás után nyírni kell a sövényt, mégpedig az előző nyírás fölött úgy kétujjnyira. Az öreg ágakat ott vágjuk le, ahol fiatal sarjak mutatkoznak. Általában egészséges rügy fölött vágunk,

sima metszéslappal, a rügy fölött néhány milliméterrel kezdett vágás az ellenkező oldalra lejtően. Egyébiránt úgy kell metszeni a nyírott sövényeket, hogy talajszintig maradjanak dúsan levelesek, és koronájuk keskenyebb legyen, mint az aljuk. Ez akkor is fontos, ha különleges formákra akarjuk alakítani a bokrokat, amelyek már elég dúsak. Ilyenkor akárcsak a szobrászoknak az anatómiából, ebben az esetben a növények „csontozatából”, az ágszerkezetből kell kiindulni, ahhoz igazodva alakíthatunk ki bármilyen formát, illetve csak olyan formára nyeshetjük a növényt, amilyent éppen annak az ágszerkezete megenged. De elég sokat enged, mint a képek is mutatják.

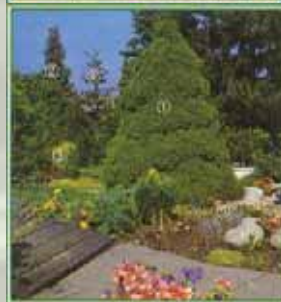
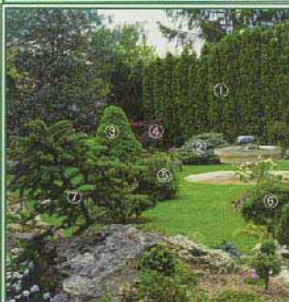
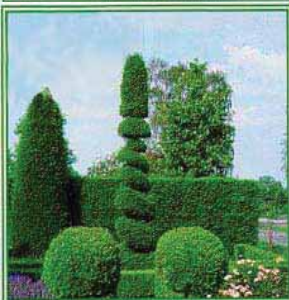
Íme néhány nyírható örökzöld:

Buxus sempervirens vagy puszpáng, amelyek jól tűrik a nyírást, tömött növekedésű, fényes levelű örökzöldek, tavasszal nyílnak kis zöldes virágaik.

Ilex aquifolium, magyal börnemű, fényes leveleik fodros szélűek, fogasak, szúrósak, apró fehér virágaik május-júliusban nyílnak, tavaszig rajtuk maradó gömbölyű termése piros.

Tiszafa vagy *Taxus baccata*, amelyek a barokk időszak vedvencei voltak, erős metszést is jól tűrik, napon, árnyékban egyaránt jól vannak. Lassan nőnek, de hosszú életűek. Sötétzöld lombú, széles, kúpos koronájú fa, lapos, puha levelekkel.

A tuja kúpos, tömött koronájú fa vagy cserje, pikkely alakú levelekkel, legalacsonyabb a keleti tuja, zömmel függőlegesen álló levelekkel, tojás alakú tobozzal, míg a nyugati tuja ágai vízszintes síkban állnak, toboza rügyserű.

Santolina vagy Cipruska növények illatos örökzöld félcserjék, 30-40 cm magas, párnaszerű bokrokat képeznek, július-augusztusban nyílnak sárga csöves virágokból álló gömb alakú fészekvirágzatuk.

A sövények ültetési távolságánál nem árt tudni, hogy attól nem fog jobban zárulni egy sövény, hogy egymáshoz túl közel ültetjük a cserjéket. Mindegyiknek megvan a helyes ültetési távolsága. Például a buxust vagy puszpángot, a tiszafát, fagyalt, levendulát, loncot 30, a gyertyánt, gyöngyvesszőt, mezei juhart 40, a babér-meggyet, magyalt 50 centinél közelebb ne ültessük!

Növénykerítés

A tuskés növényekből épített kerítés áthatolhatatlan és biztonságos, mint a fal. A sövény előnye, hogy megmászni sem lehet, igaz, várni kell rá, míg kerítéssé nő. A nyitott kert egyik meghatározó eleme a kerítés, amely készülhet szilárd építőanyagból, fából, fémből s ezek különböző kombinációiból is. A magyar kerítéskultúra változatossága kimeríthetetlen. Nem véletlen, hogy az önkormányzatok többsége már próbálkozik a kerítések harmonizálásával. Az új épület létesítésének fontos eleme a kerítés engedélyeztetése. Vannak olyan lakóövezetek, ahol már a kerítés átalakításához is be kell szerezni az önkormányzat engedélyét. Mindez azonban általában nem vonatkozik a zöld kerítésekre.

A zöld sövényről elmondható, hogy kordában tartott szabályos formájával harmonikusan illeszkedik a többi növény közé. Ha az ingatlan tulajdonosa jól választott növényt, s ismeri a nyírás szakszerű módját, akkor a sövény természetes átmenetet képez a kert épített és élő elemei között. Az épített és a sövénykerítés hibridje a mellvéden kialakított ültető helyre telepített növény - ezzel a módszerrel egyébként növelhető az építészeti hatóság által engedélyezett kerítésmagasság.

Vannak olyan növények, amelyekből tökéletesen áthatolhatatlan kerítés alakítható ki, ilyen a keskeny levelű ezüstfa, a tűztövis vagy a nancseper. Léküzdhetetlen akadály nő a vadcitrómból is, amely kitelel nálunk, és óriási termésével egzotikus dísz is a kertünknek - csak az a baj vele, hogy nehéz beszerezni,

ritka vendég a faiskolákban. És még néhány, a nyírt sövények kialakítására itthon előszeretettel használt néhány növény a teljesség igénye nélkül: aranyvessző, babérmeggy, több borbolyafajta, cserjés pimpó, fagyal, húsos som, örökzöld mirtuszlonc, puszpáng, tuja, törpelonc, gyertyán, mezei juhar. Általában elmondható, hogy nyírt sövényt akkor érdemes telepíteni, ha a kert épített jellegét kívánjuk hangsúlyozni.

A zöld sövényhez türelem kell, hiszen az ezt alkotó növények jellemzően nem kaphatók akkora méretben, amiből rögtön kész kerítést kapnánk. Ha mégis - ami leginkább az örökzöldekre jellemző -, akkor már igencsak drágák, így inkább kisebb kerítésszakaszoknál jöhet szóba ez a megoldás. Vastag pénztárcával persze minden elképzelhető. A gyakorlat azt mutatja, hogy a sövénykerítést választók gyakran egyszerűbb drótkerítéssel határolják el a kertjüket, majd közvetlenül e mögött kezdik el a növények felnevelését. Azzal szá-

molni kell, hogy még a gyorsan fejlődő növények esetében is minimum 2-3 év, amíg a faiskolák szokványos méretéből magyar szemmel kerítésnek értékelhető sövény nő ki. Ha már a kívánt méretűek a növények, akkor akár le is bontható a drótkerítés, de ha eleve ez a szándékunk, akkor érdemes a hajtásokat folyamatosan kivenni a kerítésből, ellenkező esetben ugyanis a sövény annyira ránő, hogy csak a növények komoly sérelmével lehet eltávolítani a drótfonatot. Ez utóbbit sokszor ott is hagyják, ettől viszont esetenként a növény nem nő szépen.

A cserjekerítéseket metszeni a kívánt magasság elérése után évente minél többször, de legalább kétszer szükséges. A telepítés után közvetlenül a talaj felszínétől érdemes arasznyi távolságra visszavágni a növényeket. A kívánt magasság eléréséig a sövényt évente 2-3 alkalommal nyírjuk. Érdemes úgy időzíteni, hogy minden 10 centiméteres hajtásnövekedést kövessen metszés. Sok hobbikertész esik abba a hibába, hogy a kívánt magasság minél gyorsabb elérése érdekében nem metszi vissza eléggé a fiatal sövényt. Ez azonban visszaüt, mert a növények felkopaszodnak, a sövény ritkás és csúnya lesz. Ilyenkor nem marad más hátra, mint a teljes visszavágás, amivel kezdődik minden előlről.

Ha a kívánt magasságot már elérték a növények, akkor fenntartó metszésről beszélhetünk, amivel a sövény alakját kell megőrizni. A növények fényellátottsága szempontjából a téglalap vagy nyújtott trapéz alakú keresztmetszet a legmegfelelőbb, ilyenkor elkerülhető a felkopaszodás.

Másfajta sövény alakítható ki a virágzó cserjékből. Ha izlésesen és a növények kölcsönhatásait figyelembe véve válogatunk, kerítésünk az utca díszévé válhat. A virágzó cserjékből összeállított sövényekre jellemző, hogy a nyírt

sövénynél rövidebb idő alatt érik el a megfelelő méretet. A cserjesorban lehet egyetlen fajt vagy különböző virágzó bokrokat ültetni. Ez utóbbiak növekedésben, virágszínben és a virágzás idejében különbözhetnek egymástól. Célszerű hasonló iramban fejlődő növényeket ültetni, ellenkező esetben ugyanis a gyorsabban fejlődők elnyomják a kisebbeket.

A kert szélének beültetéséhez legalább két méter magasra nővő cserjék alkalmasak: aranyvessző, fehértarka levelű som, hortenzia, japánbirs, japán rózsza, jezsámen, korai nyári orgona, korai tamarix, kerti bajnóca, mályvacserje, orgona, ostormémbangita, rózsalonc, sárga levelű hólyagvessző, gyertyán, mezei juhar.

A virágzó sövényeket alkotó növények két csoportba sorolhatók, s ez határozza meg metszési idejüket. Ősszel fejleszti a következő évi virágrügyeit az aranyvessző, a gyöngyvessző, az orgona, a tamarix, így a tavaszi metszéssel ezeket is eltávolítanánk, megakadályozva, hogy a cserje virágba boruljon.

Más cserjék rügyeiből először hajtások nőnek, és ezekből csak később fejlődnek ki a virágok. Ezeket a fajokat kora tavasszal is lehet metszeni. Ilyen a fagyal, a nyári orgona és a hortenzia is.

Bizonyos korlátok között örökzöldekből s tűlevelűekből is kialakítható sövény, ez azonban inkább csak takaró-védő sövénynek javasolható. A hazánkban őshonos közönséges tiszafa viszonylag jól tűri a metszést, és rendkívül dekoratív. Jó tudni, hogy - a piros magköpeny kivételével - a növény minden része mérgező. Egyes tujafajták is alkalmasak sövény létesítésére. Különösen a nyugati fajtakörbe tartozó brabanti változatából nevelhet szép sövényt, aki elfogadja, hogy télen megbarnulhatnak a növény levelei. A sövényként divatos növények közé tartozik a leylandciprus is, főként gyors növekedése miatt.

Biztos, hogy az utca díszévé válik a szerb luc sövénye. A Balkánon őshonos ez a karcsú koronájú fenyő, éghajlatunkon jól érzi magát, és kedvezőtlen környezetben is gyorsan fejlődik.